

Warszawa, 15.04.2020.

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Hanny Anny Banasiak-Cieślak
pt. „Profil kliniczny pacjenta z przewlekłą astmą oskrzelową. Kliniczna skuteczność
salmeterolu, wyniki badania kwestionariuszowego PROKSAL”**

Wysoka Rado, przedłożona mi do oceny rozprawa doktorska dotyczy wybitnie istotnego problemu klinicznego, epidemiologicznego, społecznego i ekonomicznego – astmy oskrzelowej.

Astma to jedna z najczęstszych chorób przewlekłych, mająca ogromny wpływ na codzienne życie pacjentów, ich komfort i jakość życia oraz pociąga ogromne skutki ekonomiczne. Poszukiwanie sposobów łagodzenia choroby, jej skutków oraz polepszenia rokowania ma fundamentalne znaczenie. Wydaje się, że lepsze poznanie objawów, przebiegu choroby, reakcji na zastosowane leczenie może pomóc w dokładniejszym zrozumieniu choroby oraz skuteczniejszej opiece nad chorymi. Tak więc, wybór bardzo ambitnego tematu przez doktorantkę ma duże znaczenie dla praktyki pulmonologicznej i alergologicznej w obecnej dobie. Analiza profilu klinicznego pacjentów, a tego dotyczy dysertacja, pozwala na odpowiednie „dopasowanie” postępowania terapeutycznego i uzyskanie korzystniejszych efektów leczenia.

Rozprawa liczy 116 stron druku, z czego zasadniczy tekst stanowi 86 stron. Pozostałą część zajmują spis treści oraz rycin i tabel, wykaz używanych skrótów, streszczenia w języku polskim i angielskim, spis piśmiennictwa obejmujący 163 pozycji, w przeważającej części nowe, anglojęzyczne oraz załącznik. Dobór piśmiennictwa świadczy o właściwym przygotowaniu teoretycznym autorki.

Układ pracy jest typowy. Na początku przedstawionej do opinii pracy przedstawione są „Tezy rozprawy”. W problematykę rozprawy wprowadza ciekawie napisane, przejrzyste 16 stronicowe „Wprowadzenie”. Podzielone jest ona na 4 podrozdziały, z których każdy w wyczerpujący sposób wyjaśnia patogenezę, epidemiologię,

czynniki ryzyka i leczenie astmy oskrzelowej. Autorka doskonale wykorzystała istniejące w tym zakresie piśmiennictwo.

Następnie przedstawione są: Cele pracy, Materiał i metody, Wyniki, Dyskusja i Wnioski.

Doktorantka sformułowała sześć celów pracy, wynikających ze sformułowanych na początku tez. Cele zostały przedstawione prosto i jasno. Objęły one poznanie profilu klinicznego pacjentów z przewlekłą astmą oskrzelową, analizę zaawansowania choroby, skuteczności leczenia, działań niepożądanych leków wziewnych stosowanych w badaniu oraz ocenę skuteczności salmeterolu w skojarzeniu z wziewnym glikokortykosteroidem.

Projekt badawczy, stanowiący podstawę przedstawionej do oceny rozprawy doktorskiej, jest nieinterwencyjnym badaniem obserwacyjnym, prowadzonym zgodnie z dyrektywa Komisji Europejskiej 2001/20/EC. W związku z tym badanie to nie wymagało zgody właściwej komisji bioetycznej.

Praca nie budzi zastrzeżeń od strony planu badań, materiału (imponująca jest liczba lekarzy alergologów biorących udział w badani - 52), zastosowanej metodologii, doboru metod statystycznych. Zastosowana metodyka badań odpowiada celom pracy, a opis metodyki jest przejrzysty. Jasno sformułowano kryteria włączenia i wyłączenia pacjentów do udziału w badaniu. W opisie grupy badanej brakuje mi ogólnej liczby pacjentów zakwalifikowanych do badania. Ta liczba pojawia się tylko w streszczeniu, natomiast w „Materiale i metodach” oraz „Wynikach” funkcjonują tylko odsetki (%). Mam również jedno pytanie do Doktorantki (nie znalazłem tego w metodologii): kto stworzył trzywizytowy kwestionariusz wywiadu? Czy był to projekt autorki czy zaadaptowany już istniejący?

Wyniki przedstawiono w formie opisowej, wykresów i tabel, które są odpowiednio komentowane przez autorkę. Prezentacja wyników jest optymalna, czytelna, przejrzysta, niebudząca wątpliwości.

Omówienie, zajmujące 17 stron, jest bardzo wnikliwe i szczegółowe, zawiera szeroką dyskusję nie tylko uzyskanych danych, ale także odniesienia do wyników innych autorów. Jest ono dowodem nie tylko umiejętności logicznego, bardzo syntetycznego myślenia doktorantki, ale również pokazuje pragmatyczne podejście w wykorzystaniu wyników. W tej dyskusji autorkę cechuje właściwy sceptycyzm w równym stopniu w odniesieniu do wyników innych autorów i własnych.

Omówienie wyników kończy rozdział „Silne i słabe strony przedstawionej analizy”. Recenzent docenia umieszczenie krytycznych uwag autorki do własnej pracy. Zgadzam się,

że włączenie do badania populacji dziecięcej, znacznie podniosłoby wartość pracy, choć liczba ponad 10 tysięcy uczestników (pacjentów z całej Polski) jest imponująca. Oczywiście kolejne, może bardziej wnikliwe i obejmujące więcej parametrów (np. badania laboratoryjne) badania byłyby bardzo potrzebne. W tym miejscu chciałbym zaznaczyć, że badanie zostało zrealizowane na przełomie 2013 i 2014 roku. Tak więc, okres pomiędzy zebraniem danych a prezentacją jest dość długi, co skutkowało przyjęciem niektórych kryteriów (np. stopnia nasilenia astmy) wg dokumentu GINA 2012 (najnowsza wersja to GINA 2019). To w pewien sposób wymusza przeprowadzanie kolejnych, nowych badań.

Pracę kończą3 główne wnioski, przy czym drugi z kolei ma cztery podpunkty. Wnioski zasadniczo odpowiadają założonym celom pracy. Nie znalazłem niestety odpowiedzi na postawione na początku pracy cele 4 i 5, choć w wynikach i omówieniu są zawarte dane mogące posłużyć do ich sformułowania.

Przedstawione wnioski są przedstawione w sposób właściwy i mają poparcie w uzyskanych wcześniej wynikach. Badanie sugeruje, że astma oskrzelowa, jej kontrola i leczenie wciąż stanowi w Polsce znaczący problem. Leczenie w codziennej praktyce alergologicznej różni się od postępowania zalecanego przez standardy międzynarodowe, w tym GINA (*Global Initiative for Asthma*). Jednak zmiana leczenia zgodnie ze standardami GINA przyniosła wymierne korzyści (np. mniejsza liczba zaostrzeń, wzrost średniej wartości wskaźnika PEF) Stosowanie skojarzenia salmeterolu z wziewnym glikokortykosteroidem daje synergistyczny efekt – zwiększenie kontroli astmy i poprawa jakości życia.

Ciekawym spostrzeżeniem (nie ujętym we wnioskach) jest bardzo wysoki odsetek pacjentów przestrzegających zaleceń lekarskich (>85%). Dodatkowo wzrósł on na trzeciej, kolejnej wizycie. Wyniki te są nieco różne od spodziewanych, ale bardzo krzepiące.

Reasumując, autorka w pełni zrealizowała postawione cele, a wnioski mają ważne aspekty poznawcze. Nie mam merytorycznych uwag do przedstawionej mi do recenzji rozprawy doktorskiej. Autorka nie ustrzegła się drobnych błędów stylistycznych (np. zastosowanie rzeczownika *ilość* zamiast *liczba* – rzeczowniki policzalne i niepoliczalne), które nie mają istotnego znaczenia.

Uważam, że mgr Hanna Anna Banasiak-Cieślarczyk wykonała badania wnoszące ważny wkład do współczesnej wiedzy na temat profilu klinicznego dorosłych z astmą oskrzelową. Praca posiada ważne aspekty poznawcze. Doktorantka udowodniła bardzo dobrą znajomość piśmiennictwa dotyczącego poruszanych, trudnych problemów oraz wykazała się opanowaniem racjonalnej metodologii badań naukowych. Umiejętności te pozwoliły jej na

zrealizowanie postawionych celów o charakterze poznawczym. Nieliczne uwagi recenzenta w żaden sposób nie umniejszają wartości całej pracy. Dlatego uważam, że przedstawiona mi do oceny praca mgr Hanny Anny Banasiak-Cieślart. „*Profil kliniczny pacjenta z przewlekłą astmą oskrzelową. Kliniczna skuteczność salmeterolu, wyniki badania kwestionariuszowego PROKSAL*” spełnia wszystkie merytoryczne wymogi stawiane rozprawom doktorskim. Wobec tego, mam zaszczyt wystąpić do Wysokiej Rady Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi z wnioskiem o dopuszczenie mgr Hanny Anny Banasiak-Cieślardo dalszych etapów przewodu doktorskiego i publicznej obrony.

Kierownik
II Kliniki Pediatrii
Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego
dr hab. n. med. Adam Sybilski, prof. CMKP